

Aida FERENCZ
(Universitatea Creștină
„Dimitrie Cantemir”, București)

Expresivitatea formulelor de adresare între tineri în spațiul virtual

Abstract: After its initial consideration by linguists immediately after 1990, Romanian youth language has gained new dimensions because of the new way of writing used in electronic correspondence (e-mail, chat room, SMS), becoming more similar to spoken language. The features of this e-style can be seen in the way the writing is organized and are directly related to the technology that the young generation is using. Evidently, the use of computers is influencing the structure of the messages transmitted because of its demand that they be faster, more flexible and more similar to spoken language, a situation which creates unusual forms of interference between the written and the oral, between standard language and informal register. The message which the youth is involuntarily transmitting is that language is not only used to produce grammatically correct sentences, but especially to express emotions, feelings, moods.

Keywords: *language, young, errors, e-mail, fantasy*

Rezumat: După ce s-a impus atenției lingviștilor, imediat după 1990, datorită noului tip de scriitură folosit în corespondența electronică (e-mail, chatroom, sms), limbajul tinerilor români a căpătât noi dimensiuni, apropiindu-se tot mai mult de limba vorbită. Trăsăturile caracteristice ale acestui e-style se regăsesc în felul în care scrisul este organizat și sunt direct legate de tehnologia de ultimă generație pe care tinerii o folosesc. Folosirea computerului influențează în mod evident structura mesajelor transmise în scopul de a le face mai rapide, mai flexibile, foarte aproape de limba vorbită, situație care creează formule insolite de interferență între scris și oralitate, între limbajul standard și registrul familiar. Mesajul pe care involuntar ni-l transmit tinerii este că limbajul folosește pentru a exprima emoții, sentimente, stări sufletești.

Cuvinte-cheie: *limbaj, tineri, erori, e-mail, fantezie*

De ieri au existat numeroase pronosticuri pesimiste în legătură cu dispariția treptată, dar sigur, a comunicării scrise odată cu apariția mijloacelor de comunicare – radioul, televiziunea, telefonul –, acestea au fost infirmate de dezvoltarea tehnologiei, mai ales a telefoniei mobile precum și a rețelei de Internet, care a dus la crearea unei rețele de comunicare scrise mult mai rapid, mai concise, e drept, cu un lexic foarte limitat și cu o sintaxă mult mai puțin elaborată în comparație cu stilul epistolar de odinioară. Astfel, prin transcenderea timpului și spațiului, noile tehnologii au conferit scrisului trăsături care erau proprii limbii vorbite.

Walter J. Ong¹ observă că scrisul reprezintă cel mai important tip de tehnologie, respectiv acela care a marcat o ruptură în interiorul civilizațiilor primitive prin faptul că a făcut vizibil sunetul în spațiu, reușind astfel să imortalizeze și să transmită posterității cuvintele și expresiile care apar în mod strict momentului vorbirii².

Urmând demersul lui Ong, vom observa că de ieri limba vorbită apare în mod intrinsec omului, scrisul a fost resimțit ca artificial, iar dezvoltarea tehnicii, mai ales a electronicii, a însemnat revenirea oralității, o oralitate secundară însă, strâns legată și consolidată de apariția mass-mediei și de înregistrare. Chiar dacă în zilele noastre viața se desfășoară în contexte preponderent orale, acest nou tip de oralitate, mediat de o cultură care cunoaște scrisul, este departe de oralitatea originară. În felul acesta, asemenea „oralității secundare”, care prezintă trăsături atât de diferite față de oralitatea primară, și scrisul mediat de calculator este foarte diferit de cel din trecut. Cauza principală a acestei situații este faptul că în foarte multe dintre actualele contexte de

¹ *Oralità e scrittura. Le tecnologie della parola*, Bologna, Il Mulino, 1986, p. 124.

² Ca orice creație artificială, precizează Ong, scrisul are o valoare inestimabilă în dezvoltarea potențialului intelectual uman, implicând transformări ale structurilor mentale. Pentru a trăi mai bine și a înțelege mai mult avem nevoie, susține Ong, nu numai de apropiere, ci și de distanță, iar cuvântul scris îi conferă omului exact această posibilitate.

comunicare (sms-uri, e-mail, mesagerie instant, chatroomuri etc.) scrisul și-a pierdut solemnitatea de odinioară devenind o activitate în mare măsură informală, pentru că mesajele se schimbă în general între prieteni, drept pentru care nu există inhibiții legate de eventualele greșeli gramaticale și de posibilitatea de a fi judecați și sancționați pentru ele. Timpul de scriere al unui mesaj trebuie să fie cât mai scurt și să se preteze unei lecturi tot la fel de rapide. E important de avut în vedere faptul că în decursul unei perioade de timp limitate calculatorul și Internetul au pierdut sfera restrânsă a profesioniștilor, au pătruns în zona privată și au devenit astfel accesibile celor care cu puțin timp în urmă nu aveau legătură cu scrisul dincolo de mediul școlar.

Prin urmare, într-un spațiu virtual în care delimitările convențional acceptate în viaa reală dispar, în care timpul se poate dilata sau comasa după caz, în care interacțiunea este neîngrădită și la adpostul anonimatului, tot ceea ce îi poate diferenția pe participanții la discuție – și nu uităm, în marea lor majoritate tineri – va fi abilitatea lor de a comunica, de a fi creativi, de a-și exprima afectivitatea într-un stil propriu, permițându-și permanent modificări ale regulilor limbajului pentru a se impune în fața celorlalți, în primul rând prin găsirea unor soluții lingvistice expresive. Recuperarea oralității prin mijloace specifice scrisului face ca limbajul folosit în rețea să semene tot mai mult cu limba vorbită: folosirea creativă a limbii, precum și expediente grafice înlocuiesc intonația, gesturile, mimica.

În plan lingvistic, aceste situații de comunicare creează formule insolite de interferență între scris și oralitate, între limbajul standard și registrul familiar.

Acest fenomen lingvistic denumit *written speech* (vorbire scrisă) sau *e-style* (stil electronic), acest tip cu totul nou de scriitură care prezintă o foarte mare apropiere de limba vorbită încearcă să mimeze un dialog față în față în diverse segmente lingvistice.

Din punct de vedere pragmatic-discursiv, adresarea către interlocutor reprezintă o componentă afectiv puternică în dialogul dintre internauți în care formele de vocativ se asociază de obicei cu interjecții de adresare, selectând formele oralității familiare (*-e, -ule, -o, -lor*). Formulele de adresare, folosite nu neapărat cu valoare practică, ci mai degrabă expresiv, demonstrează că nu intenționează de a părăsi contactul sau de a atrage atenția primează, ci dorința fiecărui internaut de a-și stabili statutul în raporturile cu interlocutorul individual sau colectiv cu care interacționează. Având în vedere că adresarea cu numele propriu este aproape exclusivă, deoarece identitatea partenerilor de dialog este mascată de ID-uri sofisticate³ a căror transcriere ar fi greoaie, se recurge adesea la termeni generici (*omule, femeie, fat, frate, vere, mo ule*), însoțite sau nu de interjecții: „bă omule, dacă nu îți convine, ce dracu' mai cauți în vam?”, buddha.voce.ro; „bă oameni, să mergi cu pumnul împotriva cutzitului”, artaseductiei.ro; „băi, fraților, ce m-am speriat la testul ăla”, roportal.ro; „Suntem în noiembrie, femeie”, 9am.ro; „Fat ... păi dacă-l iubești”, ibid.; „Ce-ai, fat să mîbăge la corupere de minori”, id.; „frațoare, vezi de neon”, diseara.ro; „Bine, măi mo ule, să-ți trîiască jungla și să ai parte de ea”, forum.softpedia.com.

Jovialitatea termenilor afectivi care înlocuiesc adresarea inversă (*mam, tat*, mai ales formele diminutive), precum și a celor populari care provin din limbajul copiilor (*nenea, tanti*) este aproape întotdeauna dublată de ironie, având un efect comic garantat: „mam, tu ești manelar sau houser?”, buddha.voce.ro; „Restu'...pe bani, mamică”, roportal.ro; „Tătu, e grea limba română”, ibid.; „băi tătu tu chiar nu te-ai prins?!”, hackpedia.info; „păi asta-i viața măi nene?”, bogdancoman.ro; „ia nene o carte despre droguri!”, cafeneaua.com; „băi tanti am pomenit numele tău ce te simți atât de conectat pe nervi?”, lumeaemica.ro; „Tanti ești de pe marte venit ???”, numaibaschet.ro).

Ironia, uneori chiar rutiloasă, funcționează ca un element de distanțare de interlocutor: ea se poate insinua în formulele de adresare care amintesc tot de perioada copilăriei prin expresiile întâlnite în poveștile, cărțile ori filmele pentru copii (*fata mo ului, dragii mo ului etc., fată palid, fratele meu alb*): „să mergem mai departe cu povestea noastră, feții mo ului”, ionutz6.blogspot.com; „Dragii mo ului, măgăsiți într-o dispoziție Emil Gârleanusian”, muzicabuna.ro; „cască ochii când citești, fată palidă”, lumeaemica.ro; „Băi fratele meu alb, traficul din capitală răi steia mă înfioară”, blogcatalog.com; „fratele meu alb, ori vrei piraterie, ori vrei să-l iei din magazin, original”, forum.softpedia.com. În comparație cu ultimele expresii amintite, *fratele meu alb* pare să fie de departe preferat. O explicație posibilă ar fi aceea că reprezintă ticul verbal al unei persoane din

³ În informatică (software) ID reprezintă prescurtarea de la „identity”, ceea ce în mod curent este „nume utilizator”. Împreună cu „parola” dau acces la un domeniu prestabilit (sistem de operare, site-uri Internet personalizate, baze de date etc.).

lumea fotbalului, Dumitru Dragomir, tic des caricaturizat pân nu de mult în emisiunile de divertisment. O alt explica ie ar putea fi c expresia se preteaz amplific rilor ironice, putând fi extins în func ie de contextul lingvistic i de inspira ia de moment a celui care o folose te: „*Fratele meu albsau negru (?!?!). ...da matale pe ce pamânt traie ti?*”, piticu.ro; „*LMA fratele meu alb i cu burt* ”, artaseductiei.ro; „*i, fratele meu alb caucazian, ce s-o mai lungim, apare iarba dracului*”, bloguresti.blog-spot.com; „*cool fratele meu negru, pardon alb*”, trilulilu.ro. Determinantul adjectival *alb* reprezint chiar un stimul pentru crearea unor mici scenarii ad-hoc: „dar nu e ti normal *fratele meu alb*, v r cu Harap Alb i Zmeul Zmeilor”, jeg.ro; „mi-am zis <<b i *fratele meu albastru*, e timpul pentru lansare>> la care mi-am r spus <<da *frate alb*, a a e>>”, dumisblog.com.

Nu lipsesc, chiar dac nu sunt foarte numeroase, formulele de adresare, tot cu valoare generic , împrumutate din limba englez (*man, baby*) sau spaniol (*amigo, hombre, hermano*): „*Guys and ladies*, nu v certa i între voi”, www.roportal.ro/discutii; „*men* da tu te-ai uitat la dat ?”, forum.softpedia.com; „Ce s te ajut *man?* (...) nu pe picioare *man*”, ibid; „Senza ii, *baby*, asta vrei, nu?!”, cafeneaua.com; „*Baby* pân pleci câte ore mai ai”, radio 21.ro; „*Amigo*, tu chiar urm re ti abera iile alea de pe Jetix?”, robintel.ro; „*amigos*, nu mai face i pe <<pupincuri tii>> pe aici”, unatc.ro/forum; „*Hombre*, tu tii ce ai de f cut”, imprudent.go.ro; „ihhhte jtiu *ermana*”, matrimoniale3x.ro/forum.

Înc rcat de conota ii ironice i cu v dite efecte comice se dovede te i adresarea prin care interlocutorului i se confer numele unei personalit i de notorietate, devenite un punct de reper într-un domeniu de activitate tiin ific , artistic (*Einstein, Nostradamus*) sau numele unui personaj din filme, c ri, desene animate (*Xena, Ninja*), de asemenea celebru, care poate fi redus la o singur tr s tur cu valoare de simbol: „E ti prost, b i *Einstein!*”, simonatache.ro; „m i *Nostradamus!!!* ce tare e ti!”, ifotbal.gsp.ro; „B i *Nostradamus*, tu înc nu te-ai potolit?”, emo-kids.ro; „B i *NINJA*, e ti cam fraier”, gsmland. ro; „Ce m roade pe mine: tu manânci de la Ikea, b i *ninja?*”, fluture. friendlyfrog.ro; „*Xena*, prin es r zboinic ce e ti, uit -te mai bine”, libertatea.ro; „B i *Ghost*”, forum. computergames.ro. Procedeu se bazeaz , fire te, pe notorietatea acestor persoane/ personaje i pe complicitatea celorlal i interlocutori. Înso irea frecvent a acestor nume proprii de interjec iile de adresare caracteristice limbajului colocvial are ca efect, dincolo de punerea în eviden a spiritului caustic al emi torului, ridicularizarea interlocutorului.

Mul i dintre termenii depreciativi i injurio i sunt folosi i în mod clar cu inten ii agresive, dar i cu scopul de a ob ine efecte umoristice vulgare. O inventariere, oricât de sumar , a formulelor de adresare folosite de tineri în comunicarea electronic eviden iaz diversitatea mijloacelor de expresie. Dac la vârsta i la patosul de care dau dovad interlocutorii în discutarea subiectelor, ad ug m condi iile specifice ale interac iunii mijlocite de Internet (multitudinea partenerilor de dialog, dar absen a lor fizic), vom constata c în multe cazuri nu rela iile cordial-neutre stau la baza conversa iilor juvenile i nici autocenzura în materie de limbaj. Vom observa c , din contr , bunul sim i educa ia sunt nu de pu ine ori puse între paranteze în favoarea registrului familiar-argotic, a spectaculosului i a pitorescului de limbaj. În ciuda avertismentelor scrise în regulamentele forumurilor de discu ii, derapajele de limbaj sunt frecvente i de multe ori repetitive, prin contaminarea interlocutorilor, semn al extinderii unui mod de comunicare non alant, lipsit de constrângeri. Termenii evaluativi depreciativi din formulele de adresare vizeaz mai pu în aspectul fizic, ace tia având relevan în situa ia în care exist un interlocutor cu o fotografie personal postat („B i *caricatur* , mai las -ne!”, gaborpaul.wordpress.com; „ce mai faci, b i *ar tare?*”, moldova.net; „b i *umflatule*, ie ie cald cu din in gur ?”, metalhead.ro/forum), iar exemplele furnizate de Internet în acest sens eviden iaz mai mult termenii deveni i de-acum banali precum *nasol, na parliu* („*bocciule... nasolule...na parliule!*”, corinamirea.blogspot.com). Totu i, ironia i spiritul ludic al tinerilor pot da na tere câteodat unor inova ii lingvistice fanteziste de genul *frumops*: „te repe i, *frumopsule*”, chatlogs.meebo.com; „m i *frumoapso*”, zoso.ro.

În dialogurile mediate de calculator epitetele injurioase din formulele de adresare între tineri vizeaz în primul rând prostia. Acesta este un spa iu deschis în care î i g sesc loc:
- cli eele lingvistice tipice limbajului colocvial („B i *prostule*, îl cheam Maximilian, dar i se spune Max!”, uups.ro; „La cât de simple sunt femeile, b i *tâmpitul*”, board. metin2. ro; „M ’ *prostovanule* el sus inea c imperiul bizantin a fost de limb latina”, forum.softpedia. com; „Na, b i *prostea* defini ie din DEX-ul pe care mi-l bagi mie în ochi”, 9am.ro;

- derivatele diminutive marcate ironic („bine, b i *tembelic* ”, 220.ro; „cum î i permi i b *retardini* s vorbe ti a a cu mine?”, metalhead.ro/forum), compusele savante („ i nu intri b i *debiloidule*”, neogen.ro; „dac nu ai bani pentru tratament te ajut eu, *cretinoidule*”, 9am.ro);

- termeni apar înând limbajelor specializate („B i *handicapatule* crezi c to i sunt ca tine”, forum.softpedia.com; „b i *retardatule* probabil ai zburat numai cu c ruciorul de butelii pân acum”, 220.ro).

Nu lipsesc formulele de adresare în care sesiz m atitudinea familiar , fals didactic , ironic (“M i *b ietzic* (...) tu chiar e ti bolnav, 9am.ro/forum; „b i *fetitzo*...de ce nu vrei tu s nu te mai faci de râs?”, ibid; „b i *copil f r viitor*, în primu rând încearc s vorbe ti frumos”, cocalaria.ro), în care adresarea direct , ironic sau indignat se bazeaz pe efectul comic.

Cele mai pitore ti i mai spectaculoase sunt îns formulele de adresare care se preteaz la amplific ri ironice („P i, m *prostu' societ ii*, m *cretinoidule*, gds.ro), mai ales metaforele animaliere („B i *papagalule f r pene* ce e ti”, youtube.com; „B i *BOU' BAL II*, de unde tii tu ce gen de muzic ascult eu? Manele ascult tu, DOBITOCULE” gdo.ro; „ornitorincule blazat”, zoso.ro).

Uneori fantezia, spiritul ludic, dorin a de a ie i în eviden prin anumite „g selni e” lingvistice, caracteristice vârstei adolescente, se pot concretiza în ni te formule cu totul surprinz toare: „de la shatra vii tu, CRETINOIDULE, *MAIMUTZOI CUFURIT*”, libertatea.ro; „da, b i *chifl repetent !*”, evz.ro; *M h numismatule, m h bancnot de 2 bani*”, ibid.

Interpelarea ironic sau indignat degeneriaz destul de repede în agresivitate, iar epitetul injurioase devin predominante: „b h *nesim i ilor b h*, cum î ndr zni i s -mi publica i poza f r voia mea ?????”, libertatea.ro; „B i *analfabetule*, ca s în eleg ce spui, nu mai scrie, deseneaz ”, roportal.ro/discutii; „B i *jigodie* vezi i de treaba ta i nu mai înjura (...), animalule” (ibid.); „b i *penalule*”, fireballplanet.com; „tu ar i ca o zgaib infectat , *rahat cu ochi!* cum î i permi i s-o nume ti pe Madonna creatur execrabil , *c c cioaso cu urdori i foame în gât!*”, libertatea.ro.

Punctua ia este de obicei neglijat , desp r irea vocativului prin virgul de restul enun ului fiind o regul de cele mai multe ori înc lcat .

Un aspect destul de recent, care ine esen ialmente de registrul colocvial, dar care pare s se propage tot mai mult în comunicarea online, este substantivizarea pronumelui negativ *nimeni*. Atest rile existente pun în eviden folosirea lui mai frecvent ca substantiv masculin decât feminin, întotdeauna în cazul vocativ. *Nimeniule*, resim it ca un singular al lui *nimeni*, are o puternic valoare peiorativ : „ i de când (...) îmi ceri tu socoteal , b i *nimeniule?*”, demaio.info; „imbecil f r nume, *nimeniule* i zero ce e ti!”, antena3.ro; „*Nimeniule*, n-am nici o bub , nu m deranjeaz nimic”, metalhead.ro; „ia spurc -m *nimeneo*”, eva.ro/forum; ”fiecare dup sufletul lui, *Nimeneo*”, bascalie.ro/forum⁴.

De multe ori atitudinea nonconformist i dorin a de a oca, specifice vârstei tinere, î i g sesc expresia într-o exprimare frust , în termeni i expresii extrem de vulgare. Acest tip de comportament lingvistic se reg se te pe axa dimensiunii diafaze, în punctul în care dimensiunea diastratic este orientat în jos, iar dimensiunea diamezic spre limba vorbit , registrul colocvial, informal⁵.

Tinerii evalueaz subiectiv realitatea i din această cauz opteaz pentru simplific ri, abrevieri i, fire te, pentru personalizarea limbajului pe care-l vorbesc. În acest fel î i afirm propria individualitate i se deta eaz de lumea adul ilor printr-un limbaj „tare“.

Fire te, codul lingvistic construie te un spa iu social, iar limbajul juvenil poate indica o rela ie conflictual cu lumea exterioar , declan at de instabilitatea social i emotiv , i din această cauz sfâr e te

⁴ i pronumele nehot râ *cineva* este atestat cu forma *cinevai*, folosit cu o nuan ironic , amintind forma învechit *cineva i*: „este *cinevai* pe aici care se ocup cu telefoanele mobile?”, torrentsmd.com/forum; „are *cinevai* idee cum se utilizeaz ”, rapitori.ro. „*Cinevai* din studen ii ULIM ne spune...”, flux.md; „Ni te *cinevai* au spus c pu ini oameni iubesc”, moaralubunicu.org; „Ascult *cinevai* de pe opinii această muzic ? ... dar dac cunoa te *cinevai* *cevai* rap (...), v rog frumos. ...”, opinii.Md. Observ m din ultimul exemplu cum, prin contaminare, i adjectivul nehot râ *ceva* prime te desinen a -i. Nu este singurul exemplu de acest gen, chiar dac atest rile nu sunt numeroase: „mi-am pus link, am pus postare nou . vezi? doi *cevai* noi!”, ganduri.potrivate.ro, „o denumire ce poate intra în Istoria MD ca *cevai* na ional ... Cam a a *cevai* merge?”, m.protv.md.

⁵ Cortelazzo, Michele, *Il parlato giovanile*, în Luca Serianni i Pietro Trifone (îngrijit de), *Storia della lingua italiana, II, Scritto e parlato*, Torino, Einaudi, 1994, p. 296.

prin a avea puternice conotații negative. În mod sigur este un limbaj visceral, atunci când nu este de-a dreptul agresiv și de multe ori își alege întotdeauna gratuite: femeia, homosexualul, handicapatul. Există, de asemenea, mulți termeni care, într-un fel sau altul, conțin aluzii sexuale.

De cele mai multe ori, folosirea cuvintelor vulgare are rolul de a consolida relația dintre membrii grupului și de a-i elibera pe aceștia de anumite tabuuri sociale și sexuale, dându-le posibilitatea să se delimiteze de lumea adulților și de cea a copiilor.

Adolescenții români, conduși de imboldurile proprii vârstei, se exprimă cu exuberanță și energie, demonstrând că limba nu reprezintă doar un simplu instrument de comunicare, ci o realitate în care omul își dezvoltă personalitatea, propriile sentimente și gânduri. În acest fel, limbajul devine un mod de viață în stare să transmită gusturi, preferințe, sentimente, viziuni asupra lumii. Comportamentele verbale și non verbale ale tinerilor ne pun în fața unei realități: există o cultură a tinerilor și un mod personal și activ de raportare la limba maternă.

Creativitatea lingvistică a tinerilor își pune amprenta asupra felului, original și exuberant, de a trăi și de a cunoaște experiența umană.

Bibliografie

- Baciu Got, Miorița, *Argoul românesc. Expresivitate și abatere de la normă*, București, Corint, 2006.
- Cortelazzo, Michele, *Il parlato giovanile*, în Serianni, Luca și Trifone, Pietro (îngrijit de), *Storia della lingua italiana, II, Scritto e parlato*, Torino, Einaudi, 1994, p. 291-317.
- Iordan, Iorgu, *Limba română actuală. O gramatică a „greșelilor“*, ed. a II-a, București, Editura Socec, 1948.
- Iordan, Iorgu, *Stilistica limbii române*, București, Editura științifică, 1975.
- Mihăilescu, Vintilă, *Etnografii urbane. Cotidianul văzut de aproape*, București, Polirom, 2009.
- Ong, Walter J., *Oralità e scrittura. Le tecnologie della parola*, Bologna, Il Mulino, 1986.
- Stoichițoiu Ichim, Adriana, *Vocabularul limbii române actuale. Dinamic, influențe, creativitate*, București, All, 2001.
- Wald, Lucia, *Sisteme de comunicare umană*, București, Editura științifică, 1973.
- Zafiu, Rodica, *Diversitate stilistică în româna actuală*, București, Editura Universității din București, 2001.